

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาประชากรของประเทศขาดคุณภาพเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Country) กำลังเผชิญอยู่ ความพยายามในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคคุณภาพประชากรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไว้ว่า "การให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอันดับแรกที่สำคัญของรัฐ" ทั้งนี้เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ ฉะนั้นทุกประเทศจึงปรารถนาที่จะพัฒนาประชากรให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการศึกษาในรูปแบบหนึ่งที่รัฐจัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร ปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ววิทยาการต่าง ๆ ก็ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ประชาชนทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง แต่การศึกษาในระบบโรงเรียนที่รัฐจัดอยู่นั้นมีความจำกัดนานาประการไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ดังนั้นรัฐจึงมีนโยบายเร่งรัดการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ต่อผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530)

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่มหาของประเทศไทยอาศัยอยู่ในชนบทและประชาชนเหล่านี้ด้วยโอกาสในการได้รับการศึกษามากกว่าคนในเมือง เนื่องจากการจัดบริการด้านการศึกษาของรัฐยังเข้าไปไม่ถึงทั่วถึง นอกจากนี้ยังอาศัยอยู่ห่างไกลทำให้การคมนาคมไปมาติดต่อกันไม่สะดวก เป็นเหตุให้ความเจริญด้านวิทยาการใหม่ ๆ และข่าวสารความรู้ต่าง ๆ เข้าไปไม่ถึงคนในชนบท อีก

ที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น ปัญหาด้านการศึกษา อาชีพ อนามัย ตลอดจน การปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่พลเมือง ดังนั้นโครงสร้างการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จึงได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนในชนบทที่ด้อยโอกาส ทางเศรษฐกิจและสังคมได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น พร้อมทั้ง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530) สิ่งที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุ วัตถุประสงค์ได้ก็คือการให้การศึกษา

วิธีการที่จะทำให้ประชาชนในชนบทได้รับบริการทางการศึกษา ได้รับข่าวสารความรู้ ที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และประการสำคัญความรู้ที่ตรงต่อความต้องการและความสนใจของ ชาวบ้าน วิธีการนั้นก็คือการจัดบริการแพร่ข่าวสารความรู้ในระดับตำบลและหมู่บ้านโดยใช้ เครื่องมือสื่อสารมวลชน ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน โดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ การจัดบริการแพร่ข่าวสารความรู้ สามารถจัดได้ในหลายรูปแบบ เช่น การจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ป้ายนิเทศ วารสารท้องถิ่น ตู้หนังสือหมุนเวียน ฯลฯ โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้ประชาชนในชนบทได้รับบริการทางการ ศึกษา ได้รับทราบข่าวสารความรู้ที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และประการสำคัญความรู้ที่ตรงต่อ ความสนใจของชาวบ้าน การจัดบริการแพร่ข่าวสารความรู้ได้มีการจัดตั้งกันอย่างแพร่หลายมาก ขึ้นอยู่ในขณะนี้ในท้องถิ่นชนบทนั้นคือ หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน

หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นสื่อประเภทเครื่องขยายเสียง ภายในหมู่บ้านโดยมีรัศมีการกระจายเสียงอยู่ภายในหมู่บ้าน จัดดำเนินการโดยประชาชนใน หมู่บ้าน เป็นสื่อที่สามารถจะนำมาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้กับประชาชนในชนบททั่ว ๆ ไปที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยสามารถถ่ายทอดข่าวสารได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ของชุมชนได้โดยเฉพาะ เนื่องจากติดตั้งอยู่ในชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของ

จังหวัดชัยภูมิมีหมู่บ้านที่มีหอกระจายจำนวนทั้งสิ้น 671 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 1,161 หมู่บ้าน (สาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ, 2533) โดยในปี พ.ศ. 2526 มีหมู่บ้านที่มีหอ กระจายข่าวจำนวน 208 หมู่บ้าน และเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2533 พบว่ามีหมู่บ้าน

ที่มีหอกระจายข่าวจำนวน 671 หมู่บ้าน งบประมาณในการจัดตั้งหอกระจายข่าวมาจากหน่วยราชการ และจากภาคเอกชน หอกระจายข่าวจัดดำเนินงานโดยบุคคลหรือคณะบุคคลในหมู่บ้าน และจากการที่หอกระจายข่าวได้จัดตั้งกันอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ กันอย่างแพร่หลายและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นี้เอง ทางหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ฯลฯ ได้มองเห็นถึงประโยชน์ของหอกระจายข่าวที่สามารถใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของหน่วยงาน ดังนั้นจึงได้ทำการส่งเสริมการดำเนินงานหอกระจายข่าวโดยการให้ความรู้ในการดำเนินงานแก่ผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าว จัดส่งเอกสารความรู้และม้วนเทปความรู้ให้กับหอกระจายข่าวทุกเดือน เพื่อให้หอกระจายข่าวมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์ต่อผู้รับฟังข่าวสาร

จากการสำรวจเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวในพื้นที่อื่น ๆ พบว่า หอกระจายข่าวมีปัญหาในเรื่อง

1. รูปแบบการจัดหาทุนในการดำเนินงานไม่พร้อม (สาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ, 2534)
2. ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน ผู้ดำเนินงานขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำรายการ (สมควร น้าพั้ง, 2531)
3. เนื้อหารายการไม่เหมาะสมกับพื้นที่ (สุอำภา คชโกกร, 2531)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพ ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ตามการรับรู้ของผู้ดำเนินงานและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อจะได้ทราบว่ามีรูปแบบในการจัดการดำเนินงานอย่างไร ในการดำเนินงานมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง ผู้ดำเนินงานและประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดอย่างไร สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาที่จังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากจังหวัดชัยภูมิตั้งอยู่ในภาคอีสาน และสามารถเป็นตัวแทนในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านในภาคอีสานได้ ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่ทำการสนับสนุนส่งเสริมงานหอกระจายข่าวในการหาแนวทางวางแผนพัฒนาหอกระจายข่าวให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และตรงต่อความต้องการของผู้รับข่าวสาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ดำเนินงานและประชาชนเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน หอกระจายข่าว ปัญหา วิธีการจัดการดำเนินงาน และความต้องการในการดำเนินงาน หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานกับประชาชนเกี่ยวกับปัญหา วิธีการจัดการดำเนินงาน และความต้องการในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ทำการวิจัยคือ หมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาลที่มีหอกระจายข่าวใน 7 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. หอกระจายข่าวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จัดตั้งโดยทุกหน่วยงาน โดยจะทำการศึกษาเฉพาะหอกระจายข่าวที่มีการดำเนินงานอยู่ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเก็บข้อมูล

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าว และประชาชนที่อาศัยอยู่เป็นประจำในหมู่บ้านของจังหวัดชัยภูมิที่มีหอกระจายข่าว

4. การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จะศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 สภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จะศึกษาในด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดรายการ

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน และวิธีการจัดการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จะศึกษาในด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดรายการ โดยในส่วนของ

4.2.1 ผู้ดำเนินงาน จะศึกษาทั้ง 2 ด้าน คือด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดรายการ

4.2.2 ประชาชน จะศึกษาในด้านเดียว คือด้านการจัดรายการ

ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานและประชาชนจะเปรียบเทียบเฉพาะในด้านการจัดรายการเพียงด้านเดียว

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จะศึกษาในด้านการจัดเสนอเนื้อหารายการ และด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน โดยในส่วนของ

4.3.1 ผู้ดำเนินงาน จะศึกษาทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการจัดเสนอเนื้อหา รายการ และด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน

4.3.2 ประชาชน จะศึกษาในด้านเดียว คือ ด้านการจัดเสนอเนื้อหา รายการ

ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานและประชาชนจะเปรียบเทียบเฉพาะในด้านการจัดเสนอเนื้อหา รายการเพียงด้านเดียว

สมมติฐานของการวิจัย

มนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านจิตวิทยา คือมีทัศนคติ ความเชื่อ ความต้องการ และ ค่านิยมต่างกัน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตภายในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ประสบการณ์ต่างกัน ฯลฯ ด้วยความแตกต่างทั้งหลาย

ทั้งปวงนี้เอง ทำให้มนุษย์เลือกเปิดรับสาร และเลือกรับรู้แตกต่างกัน (Melvin L. De Fleur, 1975) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประกอบการพิจารณาตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานกับประชาชนเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านแตกต่างกัน
2. ความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานกับประชาชนเกี่ยวกับวิธีการจัดการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านแตกต่างกัน
3. ความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินงานกับประชาชนเกี่ยวกับความต้องการในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านแตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน หมายถึง ระบบการกระจายเสียงเฉพาะท้องถิ่นที่ดำเนินการภายในหมู่บ้านด้วย การกระจายเสียงผ่านลำโพงที่ติดตั้งอยู่บนเสาหรือบนหอสุงเพื่อใช้ในการส่งข่าวสารความรู้ให้กับผู้ฟังในเขตรัศมีการกระจายเสียงของหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาลในท้องที่ของจังหวัดชัยภูมิที่มีหอกระจายข่าว โดยมีบุคคลหรือคณะบุคคลภายในหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน

การดำเนินงานหอกระจายข่าว หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการ การจัดรายการ การจัดเสนอเนื้อหารายการ และการสนับสนุนการดำเนินงาน

การบริหารจัดการ หมายถึง รูปแบบการจัดตั้งหอกระจายข่าว การจัดงบประมาณในการดำเนินงาน การจัดการบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำเนินงาน

การจัดรายการ หมายถึง การจัดวิธีการนำเสนอรายการ การจัดเวลาในการนำเสนอรายการ

การจัดเสนอเนื้อหารายการ หมายถึง การจัดเสนอเนื้อหารายการที่ให้ข่าวสาร การ
จัดเสนอเนื้อหารายการที่ให้ความรู้

การสนับสนุนการดำเนินงาน หมายถึง การสนับสนุนหรือช่วยเหลือด้านงบประมาณใน
การดำเนินงาน ความรู้ และข้อมูลข่าวสาร

ผู้ดำเนินงาน หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบการดำเนินงานหรือกระจายข่าว

ประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนทั้งหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี ที่
อยู่อาศัยอยู่เป็นประจำในหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลของจังหวัดชัยภูมิที่มีหอกระจายข่าว

สภาพการดำเนินงานหรือกระจายข่าว หมายถึง ลักษณะที่เป็นจริงในการดำเนินงาน
ของหอกระจายข่าวที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินงานหรือกระจายข่าวในช่วง
เวลาที่ไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ดำเนินงานและประชาชนที่มีต่อการดำเนิน
งานหรือกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านเกี่ยวกับปัญหา วิธีการจัดดำเนินงาน และความต้องการใน
การดำเนินงาน

ปัญหาในการดำเนินงาน หมายถึง สภาพการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ที่ทำ
ให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน

วิธีการจัดการดำเนินงาน หมายถึง ลักษณะที่ควรจะจัดให้มีขึ้นในการดำเนินงาน

ความต้องการในการดำเนินงาน หมายถึง ความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าควรจัดให้มีมาก
น้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามในการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่ทำการสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าว โดยเฉพาะสาธารณสุขจังหวัดนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาส่งเสริมกิจกรรมหอกระจายข่าวให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าว รวมทั้งเป็นแนวทางให้กับผู้ดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการแพร่กระจายเสียงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง